

Les preposicions; algunes expressions modificades

ROSER LATORRE

Tornant al tema de les preposicions, no podem evitar que ens faci mal a l'orella, quan es llegeix públicament un currículum o el resum biogràfic d'alguna personalitat, sentir, per exemple: ***Amb** deu anys, encara no havia pogut anar a l'escola. Convé aclarir que allò que fa mal a l'orella no és pas el fet que la persona de qui es parla no hagués pogut anar a l'escola –això més aviat fa mal al cor–, sinó que aquesta absència es produís en companyia de deu anys. O també –sentit en un col·loqui radiofònic: *Si no puc marxar de casa **amb** vint anys marxaré **amb** trenta; com si en lloc de parlar de l'edat parléssim d'una càrrega simbòlica, d'un feix de vida, la qual cosa, interpretada així, potser pot resultar fins i tot poètica. O bé, encara: *La meva mare es va casar **amb** vint-i-tres anys, i el meu pare **amb** vint-i-nou. Si no fos que el qui parla és el fill i sap de què parla, potser costaria d'entendre. I una altra: *El meu amic va morir **amb** quaranta-sis anys. És evident que, per al difunt, els quaranta-sis anys moriren amb ell, tot i que no era això el que volíem anunciar, sinó l'edat que tenia en morir.

Fixem-nos en els refranys següents:

- Si **a** trenta anys no saps i **a** quaranta no tens, agafa un cabàs i vés a plegar (o collir) fems.
- Qui **a** quaranta anys no s'atura, **a** cinquanta no endevina i **a** seixanta *desatina*.

Aquests refranys i una bona colla més d'adagis, que en són simples variants, ens indiquen que, quan parlem del que hem fet o no fet en una edat determinada, hem de servir-nos de la preposició **A** –i sols en alguns casos fent-hi la contracció amb l'article. Vegeu LLENGUA NACIONAL, núm. 38, p. 17 «Abús de l'article davant els numerals i en altres casos»–, preposició que introdueix així una determinació circumstancial de temps; i no pas servir-nos de la preposició **AMB**, que, com diu el Diccionari Fabra, denota una situació comuna, l'acompanyament, la concurrència a una acció, el contacte, etc.

Per tant, si refem les frases citades al començament, tindrem:

- **A** deu anys (o **quan** **tenia** deu anys) encara no havia pogut anar a l'escola.
- Si no puc marxar de casa **a** vint-i-set anys, en marxaré **a** trenta.
- La meva mare es va casar **a** vint-i-tres anys i el meu pare **a** vint-i-nou (o, **quan** els meus pares es van casar, la meva mare tenia vint-i-tres anys, i el meu pare, vint-i-nou).
- El meu amic va morir **a** quaranta-sis anys.

Hi ha algunes altres expressions, que actualment tendim a calcar del castellà, en les quals les preposicions fan un paper impropï. Per exemple, en aquestes frases que hem sentit:

- *Platja i sol **van de la mà**.
- *Aquest grup **va del bracet** del partit X.

Corresponents a les frases castellanes:

- «Playa y sol van de la mano.»
- «Ese grupo de gente va del brazo del partido X.»

I que en bon català serien una mica diferents:

- Platja i sol **es donen la mà** (o **les mans**).
- Aquest grup de gent **va de bracet amb** el partit X.

Unes formes que podem també comprovar en el *Diccionari castellà-català* de la Gran Enciclopèdia Catalana, on llegim: «de la mano de», donant la mà; «del brazo», de bracet; «ir del brazo (o dándose el brazo, o cogidos del brazo)», anar de bracet.

Ara bé, si en lloc de parlar de mans i braços fixem l'atenció en la roba que portem, vet aquí les frases que corren:

- *Duia la corbata **a** ratlles blaves.
- *Aquella nit es va posar el pijama **a** quadrets.
- *Així que faci calor, em posaré el vestit **a** topos.

Convé recordar que, en aquests complements de nom, és la preposició **DE** la que regularment fa la funció d'introduir-los. Per tant, caldria dir:

- Duia la corbata **de** ratlles blaves.
- Aquella nit es va posar el pijama **de** quadrets.
- Així que faci calor em posaré el vestit **de** «topos».

En algun cas, tal vegada hauríem de suposar vàlida la preposició **A** si tenim en compte l'exemple que trobem en el Diccionari Fabra, a l'entrada del mot *ratlla*: teixit a ratlles blanques i negres –que potser més aviat enclou la idea de la manera de fer, de teixir–, i el que trobem en el *Diccionari català-valencià-balear* per a il·lustrar l'expressió *a quadros*: S'eixugà el front amb un gran mocador blau a quadros; pertanyent, però, a una novel·leta de la darrereria del segle XIX (Pons, *Auca*, 110).

I ens demostra encara més que això és d'influència castellana allò que llegim en el *Diccionario de uso del español*, de Maria Moliner: «Otro grupo de expresiones son las que pueden llamarse 'de forma o dibujo': a rodajas, a cuadros, a listas, a lunares, a motas, a pintas...»

No parla enlloc, però, de «topos», un mot que ens sembla que s'hauria de substituir per *llunes* o per *piquets* (si el dibuix del clap és molt petit):

- Així que faci calor, em posaré el vestit **de llunes** (o **de piquets**).

Només en el *DECLC*, de Joan Coromines, i en el *DCUB*, trobem el mot *topo* amb un significat igual o semblant al de la frase esmentada. En el *DECLC*, entre els derivats del verb *TOPAR* (566b 13 ss.): **Topo** «el gargot de tinta sobre el paper», Belv. (molt arrelat Bna. 1900). En el *DCUB*, en les accepcions 7 i 8 de *Topo*, que considera un vulgarisme: Gargot o taca de tinta. Pic o taca de color damunt una tela que té el fons d'un altre color.

Potser parlarem encara de preposicions en un altre article, sempre amb l'afany que la llengua millori i no empitjori (no pas, com s'expressa sovint actualment, ***que vagi a millor** –o ***a pitjor**–, com si es tractés d'algun trasllat.)♦